

Kattaqo'rg'on davlat pedagogika instituti Filologiya va ijtimoiy fanlar fakulteti
4-bosqich Filologiya va tillarni o'qitish:o'zbek tili yo'nalishi talabalariga 8-semestr uchun
«Tilshunoslik nazariyasi»fanidan yakuniy nazorat savollari
Imtihon shakli: kompleks test topshiriqlari

Mavzu raqami	1-QISM “OSON SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o‘qitilishi rejalashtirilgan mavzularning kirish qisimidan asosan nazariy savollardan iborat bo‘ladi	2-QISM “ODDIY SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o‘qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 1-rejasidan asosan mulohazaviy savollardan iborat bo‘ladi	3-QISM “MURAKKAB SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o‘qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 2-rejasidan asosan qoidalar, teoremlar, kabi savollardan iborat bo‘ladi	4-QISM “MURAKKAB SAVOLLAR 2” deb nomalanadi va semestrda o‘qitilishi rejalashtirilgan mavzularning 3-rejasidan asosan tendensiyalar, paradigmalar, konsepsiyalar kabi savollardan iborat bo‘ladi	5-QISM “QIYIN SAVOLLAR” deb nomalanadi va semestrda o‘qitilishi rejalashtirilgan mavzularning xulosa yani yakuniy qisimidan asosan talabani mustaqil fikrlashga, mavzuni to‘liq anglashga yo‘naltiradigan savollardan iborat bo‘ladi
1	Til me'yorlari. (me'yor, fonetik, talaffuz, morfologik)	Til oilalari va til guruhlari.(20 ta til oilasi, 8 ta til oilasi, Hind-Yevropa, Xom-Som)	Tilning biologik hodisa sifatida.	Til hodisalari va ularning ilmiy nomlanishi.	Billingvizm
2	“Umumiy tilshunoslik” faning nazariy muammolari. (Tilshunoslik predmeti, til strukturası, tafakkur muammolari..)	Tilshunoslik tarixini davrlashtirish bosqichlari. (6 ta davr, qadimgi, o'rta asrlar, mantiqiy.)	Yozuvning tarixiy va zamonaviy turlari.	Tillarning genealogik tasnifi.	Til aloqalari
2	Tilshunoslik mustaqil fan sifatida. (ilmiy-nazariy, F.de Sossyur, tilshunoslik fanining predmeti, tilshunoslik faning ob'yekti)	Vilgelm fon Gumbolt va F.de Sossyurlarning til va tilshunoslik fanining o'rganish sohasidagi fikrlari.(Gumbolt, F.de Sossyur, til)	Vilgelm fon Gumboltning lingvistik antinomiylari.	F.de Sossyurlarning lingvistik qarashlari	Intralingvistika va Ekstralingvistika nima?
3	Qadimgi hind tilshunosligi haqida ma'lumot bering. (Kondrashov, vedalar, vyakrana)	Qadimgi vedalar tilini sharhlash. (hind qo'shiqlari, R.Rasulov, brahmanlar)	Qadimgi hind tilshunosligida so'z turkumlari tasnifi.	Panini gramatikasi haqida ma'lumot bering.	Qadimgi Xitoy tilshunosligi.
4	Qadimgi yunon tilshunosligining falsafiy davri. (falsafiy davr, grammatik davr, Yevropa tilshunosligining beshigi)	Qadimgi yunon faylasuflari tilning paydo bo'lishi haqidagi nazariyalari. (Pifagor, stoiklar, epikurchilar)	Anologistlar va anomalistlarning tilshunoslik qarashlari.	Qadimgi Rim tilshunosligi haqida ma'lumot bering.	O'rta asrlarda Yevropa tilshunoslik.
5	Arab tilshunosligi taraqqiyoti. (arab xalifaligi, “Kitob ul-ayn”, Xalil al Faraxidi)	Sibaviyxiyning lingvistik qarashlari.(“Al kitob”, arab grammatikasi, fe'l)	Zamaxshariyning lingvistik qarashlari.	Abu Hayyomning lingvistik qarashlari.	Feruzbodyiyning lingvistik qarashlari.
6	Beruniyning lingvistik qarashlari. (100 hikmat, “Saydana”, dorivor moddalar)	Abu Ali ibn Sinoning lingvistik qarashlari. (“Arab tili kitobi”, “Tovushlarning chegaralanish sabablari”, savt, harf)	Mirzo Mehdixonning “Sangloh” asarining lingvistik ahamiyati.	Navoiy asarlariga tuzilgan lug'atlar.	Alisher Navoiyning lingvistik qarashlari.
6	Mahmud Qoshg'ariyning lingvistik qarashlari.(“Devonu lug'atit turk”, Solih (Mutallibov, 3 kitob)	Mahmud Qoshg'ariy tilshunoslikka bag'ishlangan asarlari. (“Devonu lug'atit turk”, Solih (Mutallibov, “Javohirun nahv fil lug'atit turk”)	“Devonu lug'atit turk”ning nusxalari va tarjimalari haqida ma'lumot bering.(Turkiya, arab, Vengriya, Basim Atalay)	“Devonu lug'atit turk” asaridan 4 ta misol va sharhlar.	Mahmud Qoshg'ariy va “Devonu lug'atit turk” haqida tilshunoslarning fikrlari.
6	Alisher Navoiyning tilshunoslikka bag'ishlangan asarlari(“Muhokamat ul –lug'atayn”, “Sab'atul-abhur”)	“Muhokamat ul –lug'atayn” asarida keltirilgan tajnisi yuzaga keltiruvchi so'zlardan Navoiy izohlagan 5 ta misol ayting.(shakldosh, lafz, tuyuq, “Mezon ul-avzon”)	“Muhokamat ul –lug'atayn” asarida keltirilgan yig'lamoq lafzining ma'nodoshlarini bayon eting.	“Muhokamat ul –lug'atayn” asarida turk tilining paydo bo'lishi haqidagi qarashlar.	“Muhokamat ul –lug'atayn” asaridan 5 so'zning ma'nosini izohi bilan ayting.
7	O'rta asrlarda Sharq va Yevropa tilshunoslik(Beruniy, Ibn Sino, Navoiy, Yevropa tilshunosligi)	Yevropa tilshunosligi slavyan olimlari tadqiqotlarida (XVI-XVII asrlarda, Lvov,Zizaniy,Smotritskiy)	Potebnyaning lingvistik qarashlari.	Fridrix Shlegelning lingvistik qarashlari.	Frans Boppning lingvistik qarashlari.
7	Hind-Yevropa tillari bo'yicha yaratilgan asarlar.(XVI-XVIII asrlarda, A'kal, Postellus, Pallas)	Yevropa tilshunosligi slavyan olimlari tadqiqotlarida (XVI-XVII asrlarda, Lvov,Zizaniy,Smotritskiy)	Lomonosovning lingvistik qarashlari.	Fridrix Shlegelning lingvistik qarashlari.	Frans Boppning lingvistik qarashlari.
9	Rasmus Raskning lingvistik qarashlari.(qiyosiy-tarixiy tilshunoslik, mantiqiy grammatika, Sanskrit)	Yakob Grimmning lingvistik qarashlari.(4 tomlik, nemis grammatikasi, “Nemis tili tarixi”)	A.X. Vostokovning lingvistik qarashlari.	Vilgelm fon Gumboltning lingvistik qarashlari.	Vilgelm fon Gumboltning lingvistik antinomiylari.
11	Qiyosiy-tarixiy tilshunoslikning vujudga kelishi.(XIX asr, tarixiy sharoit,Shlegel)	Qiyosiy-tarixiy tilshunoslikning shartli nechta davrga bo'lingan.(4 ta, “Yosh grammatikchilar, F.de Sossyur, “Sanskrit tilining rus tili bilan o'xshashligi”)	Frans Boppning qiyosiy tilshunoslikka bag'ishlangan asarlari va ularning mohiyati.	Rasmus Raskning qiyosiy-tarixiy tilshunoslikka bag'ishlangan asarlari va ularning mohiyati.	Yakob Grimmning qiyosiy-tarixiy tilshunoslikka bag'ishlangan asarlari va ularning mohiyati.
11	Tilshunoslikda naturalism oqimi. (Shleyxer, Darvin, naturalistik qarashlar)	Tilshunoslikda psixologizm oqimi. (Gumbolt, Shteyntal, til va nutq)	“Yosh grammatikachilar maktabi”	Avgust Shleyxer va uning qarashlari.	Shteyntalning lingvistik qarashlari.
11	F.F.Fortunatovning lingvistik qarashlari.(Moskva tilshunoslik maktabi, “Qiyosiy tilshunoslik, “Boltiqliklarida urg'u va cho'ziqlik”)	Qozon tilshunoslik maktablari.(Boduene de Kurtene,52 asar, Krushevskiy, Bogoroditskiy.)	Boduene de Kurtenening lingvistik qarashlari.	N.V.Krushevskiyning lingvistik qarashlari	Bogoroditskiyning lingvistik qarashlari
12	Tilshunoslikda sotsiologizm oqimi. (F.de Sossyur, “Ijtimoiy tilshunoslik”, “Umumiy tilshunoslik kursi”)	Tilshunoslikda strukturalizm oqimi.(F.de Sossyur,Bryondal, “Struktural lingvistik”))	F.de Sossyur lingvistik qarashlari.	Viggo Brondalning lingvistik qarashlari.	Moskva tilshunoslik maktabi.
12	Struktural tilshunoslik.(XX asr, F.de.Sossyur)	O'zbek ilmiy tilshunosligi XX asrda. (XX asrning 30 yillari, rus tilshunoslari, o'zbek tilshunoslari)	O'zbek ilmiy tilshunosligi XX asrning 40 –yillarida.	Ulug' Tursunovning lingvistik qarashlari.	Ayub G'ulomovning lingvistik qarashlari.
13	Xalqaro til, sun'iy til, milliy til va adabiy til terminlarini izohlang.(koine, 60 dan ortiq, Esperanto)	Koyne terminini izohlang (shahar va qishloq koynelari)	Tillarning jamiyatdagi ko'rinishlarining guruhlarini sanang va izohlang.	Til funksiyalari	Sotsiolingvistikaning ijtimoiy tabiatini belgilovchi mezonlari.
15	Metod haqida umumiy ma'lumot.(metod, metodologiya, ilmiy metod, umumfalsafiy metod)	Qiyosiy-tarixiy metod.(Vilyam Djons, qiyosiy-tarixiy tilshunoslik, genetik tenglik.)	Chog'ishtirish metodi.	Struktural tahlil metodi.	Avtomatik tahlil metodi.
16	Jo'rayevning areal lingvistikaning tasnifi. (2 guruh, umumiy areal lingvistika, taksonomik areal lingvistika)	Intensional va ekstensional takson tushunchalarini izohlang. (katta hudud, kichik hudud, lingvistik hudud)	Areal lingvistika bo'yicha tadqiqotlar va ilmiy nazariy manbalar.	Takson terminini izohlang.	Gemogen taksonlar.
15	Sinergetik metod.(“hamkorlik”, Iliya Prigojin,Xaken)	Distributiv tahlil metodi.(taqsimlanish, tarqalanish, Boas)	Tasviriy metod.	Struktural tahlil metodi.	Avtomatik tahlil metodi.
15	Tipologik tadqiqot metodlari.(metod, tadqiqot xususiyati, misollar)	Distributiv tahlil metodi.(taqsimlanish, tarqalanish, Boas)	Transformatsion metod.	Tilshunoslikning zamonaviy tahlil metodlari.	Struktural tahlil metodi.
12	Toshkent tilshunoslik maktabi.(Polivanov, Malov, Yunusov, G'ulomov)	Abdurauf Fitratning “Sahv” asari mazmuni.(morfologiya, tilshunoslik, 1-kitob)	E.D. Polivanovning lingvistik qarashlari	Ayub G'ulomovning lingvistik qarashlari	V.V.Reshetovning lingvistik qarashlari

12	Samarqand tilshunoslik maktabi.(Firat, Ulug' Tursunov, Yunusov, Mutaliibov)	Abdurauf Fitratning lingvistik qarashlari. (sahv, nahv, "Chin sevisih")	Ulug' Tursunovning lingvistik qarashlari	Samarqand tilshunoslik maktabi namoyondalari.	O'zbek leksikografiyasi yutuqlari haqida ma'lumot bering.
12	X.Ne'matov va O.Bozorovlarning til va nutq birliklari haqidagi qarashlari.(til birligi, nutq birligi, fonema, morfema)	R.Rasulovning til va nutq birliklari haqidagi qarashlari.(til birligi, nutq birligi, fonema, morfema)	X.Xayrullayevning til va nutq birliklari haqidagi qarashlari.(til birligi, nutq birligi, fonema, morfema)	Til va tafakkur va ularning o'zaro munosabati.	Fonema nazariyasi tarixidan. Fonemalar haqida turli fonologik maktab vakillarining fikrlari. N.S.Trubetskoy, L.V.Shcherba qarashlari.
13	Fanlar integratsiyalashuvi natijasida shakllangan tutash sohalar.(kognitiv tilshunoslik, lingvokulturologiya)	Psixolingvistika.(til, psixologiya, tutash soha)	Kognitiv tilshunoslik	Lingvokulturologiya	Neyrolingvistika.
13	Pragmalingvistika haqida ma'lumot bering. (ma'nosi, yunoncha, Ch. Priz)	Neolingvistika.(ma'nosi, tutash soha, Luriya)	Kompyuter lingvistikasi	Amerika deskriptiv lingvistik qarashlari.	Matematik tahlil metodi.
13	Tilshunoslikda sotsiologizm oqimi. (F.de Sossyur, "Ijtimoiy tilshunoslik"; "Umumiy tilshunoslik kursi")	Tilshunoslikda strukturalizm oqimi. (F.de Sossyur,Bryondal, "Struktural lingvistika")	F.de Sossyur lingvistik qarashlari.	Viggo Brondalning lingvistik qarashlari.	Moskva tilshunoslik maktabi.
11	F.F.Fortunatovning lingvistik qarashlari.(Moskva tilshunoslik maktabi, "Qiyosiy tilshunoslik, "Boltiqliklarida urg'u va cho'ziqlik")	Qozon tilshunoslik maktablari.(Boduen de Kurtene,52 asar, Krushevskiy, Bogoroditskiy.)	Boduen de Kurtenening lingvistik qarashlari.	N.V.Krushevskiyning lingvistik qarashlari	Bogoroditskiyning lingvistik qarashlari
14	X.Ne'matov va O.Bozorovlarning til va nutq birliklari haqidagi qarashlari.(til birligi, nutq birligi, fonema, morfema)	R.Rasulovning til va nutq birliklari haqidagi qarashlari.(til birligi, nutq birligi, fonema, morfema)	X.Xayrullayevning til va nutq birliklari haqidagi qarashlari.(til birligi, nutq birligi, fonema, morfema)	Til va tafakkur va ularning o'zaro munosabati.	Fonema nazariyasi tarixidan. Fonemalar haqida turli fonologik maktab vakillarining fikrlari. N.S.Trubetskoy, L.V.Shcherba qarashlari.